

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
DEPARTAMENT ROLNICTWA
I ROZWOJU WSI

KRR.410.5.2.2024

Pan
Wojciech Legawiec
Prezes
Agencji Restrukturyzacji
i Modernizacji Rolnictwa
ul. Poleczki 33
02-822 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/095 Finansowanie kościołów i innych związków wyznaniowych oraz niektórych związanych z nimi podmiotów przez wybrane jednostki publiczne

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (dalej: ARiMR lub Agencja), ul. Poleczki 33, 02-822 Warszawa
Kierownik jednostki kontrolowanej	Wojciech Legawiec, Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa od 10 stycznia 2024 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełniła: Halina Szymańska, Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa od 20 października 2020 r. do 9 stycznia 2024 r. <p style="text-align: right;">(akta kontroli str. 90-91)</p>
Zakres przedmiotowy kontroli	Zakres oraz źródła finansowania ze środków publicznych kościołów i innych związków wyznaniowych oraz niektórych związanych z nimi podmiotów, a także realizacja zadań przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w zakresie finansowania kościołów i innych związków wyznaniowych oraz niektórych związanych z nimi podmiotów.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2023 r. z uwzględnieniem działań wcześniejszych i późniejszych, mających związek z kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Kontrolerzy	1. Izabela Piotrowska, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KRR/50/2024 z 9 września 2024 r. 2. Piotr Mach, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KRR/52/2024 z 9 września 2024 r. <p style="text-align: right;">(akta kontroli str. 1-4)</p>

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w ramach realizowanych zadań finansowała kościoły i inne związki wyznaniowe oraz niektóre związane z nimi podmioty. W latach 2021-2023 Agencja przyznała wsparcie kościołom i innym związkom wyznaniowym w łącznej kwocie 82.613,1 tys. zł, z tego 49.989,1 tys. zł z budżetu środków europejskich i 32.624 tys. zł z budżetu państwa.

Źródłami finansowania tego wsparcia były: I filar Wspólnej Polityki Rolnej, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, pomoc krajowa, Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności oraz wydatki na funkcjonowanie jednostki.

Przyznane przez Agencję wsparcie kościołów i innych związków wyznaniowych w latach 2021-2023, w łącznej kwocie 82.613,1 tys. zł, w większości, tj. 76.619,1 tys. zł (92,7%) skierowane zostało do podmiotów Kościoła Katolickiego, pozostałe 5.994 tys. zł (7,3%) – do podmiotów pozostałych kościołów i innych związków wyznaniowych.

W latach 2021-2023 Agencja nie umarzała ani nie odraczała spłat należności dla kościołów i innych związków wyznaniowych.

Nie stwierdzono nieprawidłowości w czterech zbadanych największych wydatkach na łączną kwotę 377,7 tys. zł dotyczących działań informacyjno-promocyjnych (209,8 tys. zł) i pomocy krajowej (167,9 tys. zł).

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

Opis stanu faktycznego

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w latach 2021-2023 przyznała wsparcie kościołom i innym związkom wyznaniowym w łącznej kwocie 82.613,1 tys. zł, z tego 49.989,1 tys. zł z budżetu środków europejskich i 32.624 tys. zł z budżetu państwa.

Źródłami finansowania tego wsparcia były:

- 1) I filar Wspólnej Polityki Rolnej (dalej: WPR), w ramach którego w latach 2021-2023 zrealizowano płatności w łącznej kwocie 39.839,9 tys. zł, z tego 38.915,2 tys. zł z budżetu środków europejskich – wydatki refundowane z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji oraz 924,7 tys. zł z budżetu państwa jako współfinansowanie krajowe, co łącznie stanowiło 0,1% środków wydatkowanych w tym okresie przez Agencję w ramach I Filara WPR, z tego:
 - w 2021 r. na wsparcie kościołów i innych związków wyznaniowych Agencja wydatkowała 13.845,9 tys. zł z budżetu środków europejskich, co stanowiło 0,1% wszystkich środków wydatkowanych w 2021 r. przez Agencję z tego programu; poniesione wydatki, w całości zrealizowane zostały na płatności bezpośrednie;
 - w 2022 r. na wsparcie kościołów i innych związków wyznaniowych Agencja wydatkowała łącznie 14.149,4 tys. zł, z tego 13.931,7 tys. zł z budżetu środków europejskich oraz 217,7 tys. zł z budżetu państwa, co stanowiło łącznie 0,1% wszystkich środków wydatkowanych w 2022 r. przez Agencję z tego programu; poniesione wydatki, w całości zrealizowane zostały na płatności bezpośrednie;
 - w 2023 r. na wsparcie kościołów i innych związków wyznaniowych Agencja wydatkowała łącznie 11.844,6 tys. zł, z tego 11.137,6 tys. zł z budżetu środków europejskich oraz 707 tys. zł z budżetu państwa, co stanowiło łącznie 0,1% wszystkich środków wydatkowanych w 2023 r. przez Agencję z tego programu; poniesione w 2023 r. wydatki, zrealizowane zostały na płatności bezpośrednie (11.464,3 tys. zł) i na interwencje na rynkach rolnych (380,3 tys. zł).

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

- 2) Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (dalej: PROW 2014-2020), w ramach którego w latach 2021-2023 zrealizowano płatności na łączną kwotę 32.601,6 tys. zł, z tego 11.009,4 tys. zł z budżetu środków europejskich – wydatki refundowane z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich i 21.592,2 tys. zł z budżetu państwa jako współfinansowanie krajowe, co stanowiło 0,1% wszystkich środków wydatkowanych przez Agencję w tym okresie w ramach programu, z tego:
- w 2021 r. na wsparcie kościołów i innych związków wyznaniowych zrealizowano płatności na kwotę 12.732,7 tys. zł, z tego 4.385,1 tys. zł z budżetu środków europejskich i 8.347,6 tys. zł z budżetu państwa, co stanowiło 0,1% wszystkich środków wydatkowanych w 2021 r. przez Agencję z tego programu. Poniesione w 2021 r. wydatki zrealizowane zostały w ramach działań:
 - dobrostan zwierząt – w kwocie 26,6 tys. zł, z tego 9,7 tys. zł z budżetu środków europejskich i 16,9 tys. zł z budżetu państwa;
 - działanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne – w kwocie 2.349,5 tys. zł, z tego 854,5 tys. zł z budżetu środków europejskich i 1.495 tys. zł z budżetu państwa;
 - inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów – w kwocie 124,5 tys. zł, z tego 45,3 tys. zł z budżetu środków europejskich i 79,2 tys. zł z budżetu państwa;
 - inwestycje w środki trwałe – w kwocie 264,8 tys. zł, z tego 96,3 tys. zł z budżetu środków europejskich i 168,5 tys. zł z budżetu państwa;
 - płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami – w kwocie 1.753 tys. zł, z tego 637,6 tys. zł z budżetu środków europejskich i 1.115,4 tys. zł z budżetu państwa;
 - rolnictwo ekologiczne – w kwocie 436,5 tys. zł, z tego 158,7 tys. zł z budżetu środków europejskich i 277,8 tys. zł z budżetu państwa;
 - wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER – w kwocie 7.777,8 tys. zł, z tego 2.583 tys. zł z budżetu środków europejskich i 5.194,8 tys. zł z budżetu państwa;
 - w 2022 r. na wsparcie kościołów i innych związków wyznaniowych zrealizowano płatności w kwocie 10.368,8 tys. zł, z tego 3.116,8 tys. zł z budżetu środków europejskich i 7.252 tys. zł z budżetu państwa, co stanowiło 0,1% wszystkich środków wydatkowanych w 2022 r. przez Agencję z tego programu. Poniesione w 2022 r. wydatki zrealizowane zostały w ramach działań:
 - dobrostan zwierząt – w kwocie 26,8 tys. zł, z tego 9,7 tys. zł z budżetu środków europejskich i 17,1 tys. zł z budżetu państwa;
 - działanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne – w kwocie 1.905,8 tys. zł, z tego 693,2 tys. zł z budżetu środków europejskich i 1.212,6 tys. zł z budżetu państwa;
 - inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów – w kwocie 116,1 tys. zł, z tego 42,2 tys. zł z budżetu środków europejskich i 73,9 tys. zł z budżetu państwa;
 - płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami – w kwocie 1.574,4 tys. zł, z tego 42 tys. zł z budżetu środków europejskich i 1.532,4 tys. zł z budżetu państwa;
 - rolnictwo ekologiczne – w kwocie 397,5 tys. zł, z tego 144,6 tys. zł z budżetu środków europejskich i 252,9 tys. zł z budżetu państwa;

- wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER – w kwocie 6.088,2 tys. zł, z tego 2.090,5 tys. zł z budżetu środków europejskich i 3.997,7 tys. zł z budżetu państwa;
- współpraca – w kwocie 260 tys. zł, z tego 94,6 tys. zł z budżetu środków europejskich i 165,4 tys. zł z budżetu państwa;
- w 2023 r. na wsparcie kościołów i innych związków wyznaniowych zrealizowano płatności w kwocie 9.500,1 tys. zł, z tego 3.507,5 tys. zł z budżetu środków europejskich i 5.992,6 tys. zł z budżetu państwa, co stanowiło 0,1% środków wydatkowanych w 2022 r. przez Agencję z tego programu. Poniesione w 2023 r. wydatki zrealizowane zostały w ramach działań:
 - dobrostan zwierząt – w kwocie 31,3 tys. zł, z tego 9,6 tys. zł z budżetu środków europejskich i 21,7 tys. zł z budżetu państwa;
 - działanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne – w kwocie 673,1 tys. zł, z tego 244,8 tys. zł z budżetu środków europejskich i 428,3 tys. zł z budżetu państwa;
 - inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów – w kwocie 20 tys. zł, z tego 7,3 tys. zł z budżetu środków europejskich i 12,7 tys. zł z budżetu państwa;
 - nadzwyczajne tymczasowe wsparcie dla rolników, mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw szczególnie dotkniętych wpływem rosyjskiej agresji na Ukrainę – w kwocie 10 tys. zł, z tego 3,6 tys. zł z budżetu środków europejskich i 6,4 tys. zł z budżetu państwa;
 - płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami – w kwocie 1.578,5 tys. zł, z tego 495,5 tys. zł z budżetu środków europejskich i 1.083 tys. zł z budżetu państwa;
 - rolnictwo ekologiczne – w kwocie 259,9 tys. zł, z tego 94,5 tys. zł z budżetu środków europejskich i 165,4 tys. zł z budżetu państwa;
 - wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER – w kwocie 6.862,3 tys. zł, z tego 2.628,6 tys. zł z budżetu środków europejskich i 4.233,7 tys. zł z budżetu państwa;
 - współpraca – w kwocie 65 tys. zł, z tego 23,6 tys. zł z budżetu środków europejskich i 41,4 tys. zł z budżetu państwa.
- 3) Pomoc krajowa³, w ramach której w latach 2021-2023 zrealizowano płatności z budżetu państwa w łącznej kwocie 1.070,2 tys. zł, co nie przekroczyło 0,1% środków wydatkowanych przez Agencję w ramach pomocy krajowej w tym okresie, z tego:
 - w 2021 r. Agencja wydatkowała łącznie 64,5 tys. zł, co nie przekroczyło 0,1% wszystkich środków wydatkowanych w 2021 r. przez Agencję z pomocy krajowej. Poniesione w 2021 r. wydatki zrealizowane zostały na:
 - pomoc finansową de minimis dla podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną w zakresie utrzymywania pszczoł – 0,5 tys. zł;
 - pomoc finansową dla producenta rolnego, w którego gospodarstwie rolnym powstały szkody w uprawach rolnych spowodowane wystąpieniem w 2020 r. suszy, gradu, deszczu nawalnego, ujemnych

³ Pomoc krajowa udzielana była przez ARiMR na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 stycznia 2015 r. w sprawie szczegółowego zakresu i sposobów realizacji niektórych zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz. U. poz. 187, ze zm.) – dalej: rozporządzenie RM z dnia 27 stycznia 2015 r.

- skutków przezimowania, przymrozków wiosennych, powodzi, huraganu, pioruna, obsunięcia się ziemi lub lawiny – 40,9 tys. zł;
 - pomoc finansową do obsługi dopłat krajowych do materiału siewnego – 3,7 tys. zł;
 - pomoc finansową przeznaczoną dla producentów świń, którym zagraża utrata płynności finansowej w związku z ograniczeniami na rynku rolnym spowodowanymi epidemią Covid-19 – 19,4 tys. zł;
- w 2022 r. Agencja wydatkowała łącznie 414,8 tys. zł, co nie przekroczyło 0,1% środków wydatkowanych w 2022 r. przez Agencję z pomocy krajowej. Poniesione w 2022 r. wydatki zrealizowane zostały na:
 - pomoc finansową dla producenta rolnego, w którego gospodarstwie rolnym powstały szkody w uprawach rolnych spowodowane wystąpieniem w 2021 r. suszy, gradu, deszczu nawalnego, ujemnych skutków przezimowania, przymrozków wiosennych, powodzi, huraganu, pioruna, obsunięcia się ziemi, lawiny – 114,9 tys. zł;
 - pomoc finansową producentowi rolnemu na dofinansowanie zakupu w okresie od dnia 1 września 2021 r. do dnia 15 maja 2022 r. nawozów mineralnych innych niż wapno nawozowe i wapno nawozowe zawierające magnez od podmiotów prowadzących działalność w zakresie obrotu lub sprzedaży nawozów – 294,3 tys. zł;
 - pomoc finansową de minimis dla podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną w zakresie utrzymywania pszczół – 1,1 tys. zł;
 - pomoc finansową do obsługi dopłat krajowych do materiału siewnego – 4,5 tys. zł;
- w 2023 r. Agencja wydatkowała łącznie 590,9 tys. zł, co nie przekroczyło 0,1% wszystkich środków wydatkowanych w 2023 r. przez Agencję z pomocy krajowej. Poniesione w 2023 r. wydatki zrealizowane zostały na:
 - pomoc dla producenta rolnego, który zakupił od dnia 15 lipca 2022 r. do dnia 15 czerwca 2023 r. materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany gatunków roślin uprawnych i któremu zagraża utrata płynności finansowej w związku z ograniczeniami na rynku rolnym spowodowanymi agresją Federacji Rosyjskiej wobec Ukrainy – 1,6 tys. zł;
 - pomoc dla producenta świń, któremu zagraża utrata płynności finansowej w związku z ograniczeniami na rynku rolnym spowodowanymi agresją Federacji Rosyjskiej wobec Ukrainy oraz który zgłosił Agencji do dnia 31 sierpnia 2023 r. oznakowanie świń urodzonych w jego gospodarstwie od dnia 15 marca 2023 r. do dnia 15 sierpnia 2023 r. – 1,7 tys. zł;
 - pomoc finansową dla producenta rolnego na dofinansowanie zakupu w okresie od dnia 16 maja 2022 r. do dnia 15 maja 2023 r. nawozów mineralnych innych niż wapno nawozowe i wapno nawozowe zawierające magnez od podmiotów prowadzących działalność w zakresie obrotu nawozami lub sprzedaży nawozów – 145,4 tys. zł;
 - pomoc finansową dla producenta rolnego, który dokonał sprzedaży pszenicy lub gryki podmiotom prowadzącym działalność w zakresie obrotu zbożami, skupu lub przetwórstwa zbóż w okresie od dnia 15 kwietnia 2023 r. do dnia 15 lipca 2023 r. – 331,7 tys. zł;
 - pomoc finansową dla producenta rolnego, który spełnił warunki przyznania pomocy związanej z ustanowieniem środka wsparcia w sytuacjach nadzwyczajnych dla sektorów zbóż i nasion oleistych i mimo tego nie otrzymał tej pomocy – 36,4 tys. zł;

- pomoc finansową de minimis dla podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną w zakresie utrzymywania pszczół – 4,9 tys. zł;
 - pomoc finansową dla producenta rolnego będącego producentem malin – 0,6 tys. zł;
 - pomoc finansową dla producenta rolnego, który poniósł dodatkowe koszty w wyniku braku stabilizacji na rynku pszenicy lub kukurydzy spowodowany agresją Federacji Rosyjskiej wobec Ukrainy – 63,4 tys. zł;
 - pomoc finansową do obsługi dopłat krajowych do materiału siewnego – 5,2 tys. zł.
- 4) Wydatki na funkcjonowanie jednostki, w ramach których Agencja w latach 2021-2023 wydatkowała kwotę 946,6 tys. zł na rzecz podmiotów Kościoła Katolickiego, co nie przekroczyło 0,1% wszystkich środków wydatkowanych przez Agencję na funkcjonowanie jednostki w tym okresie. Kwota 64,5 tys. zł poniesiona została z budżetu środków europejskich i 882,1 tys. zł z budżetu państwa. W ramach kwoty 946,6 tys. zł Agencja zrealizowała wydatki na działania informacyjno-promocyjne na rzecz ww. podmiotów w kwocie 414,8 tys. zł, z tego 64,5 tys. zł z budżetu środków europejskich i 350,3 tys. zł z budżetu państwa. Łączne wydatki na działania informacyjno-promocyjne w latach 2021-2023 poniesione na rzecz Kościoła Katolickiego stanowiły 2,8% wszystkich wydatków poniesionych przez Agencję na działania informacyjno-promocyjne w latach 2021-2023, i tak:
- w 2021 r. Agencja zrealizowała 269,8 tys. zł; w tym na działania informacyjno-promocyjne 106,3 tys. zł, co stanowiło 2,3% wszystkich wydatków poniesionych przez Agencję na działania informacyjno-promocyjne w 2021 r.;
 - w 2022 r. Agencja zrealizowała 362,4 tys. zł, w tym na działania informacyjno-promocyjne 185,5 tys. zł, co stanowiło 3,6% wszystkich wydatków poniesionych przez Agencję na działania informacyjno-promocyjne w 2022 r.;
 - w 2023 r. Agencja zrealizowała 314,4 tys. zł, w tym na działania informacyjno-promocyjne 123 tys. zł, co stanowiło 2,4% wszystkich wydatków poniesionych przez Agencję na działania informacyjno-promocyjne w 2023 r.
- 5) Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (dalej: KPO) – w 2023 r. Agencja jako jednostka wspierająca przeprowadziła nabór a następnie zawarła z podmiotami Kościoła Katolickiego 16 umów na łączną kwotę 43.944 tys. zł w ramach inwestycji A1.4.1 „Inwestycje na rzecz dywersyfikacji i skracania łańcucha dostaw produktów rolnych i spożywczych oraz budowy odporności podmiotów uczestniczących w łańcuchu”. W 2023 r. na podstawie zawartych umów zrealizowana została przez Polski Fundusz Rozwoju S.A., który był płatnikiem środków z KPO kwota 8.154,8 tys. zł, co stanowiło 1,8% wszystkich wydatków poniesionych w 2023 r. w ramach KPO.

Przyznane przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa wsparcie kościołom i innym związkom wyznaniowym w ramach powyższych programów, pomocy krajowej i wydatków na funkcjonowanie ARiMR w latach 2021-2023, w łącznej kwocie 82.613,1 tys. zł w większości, tj. 76,619,1 tys. zł (92,7%) skierowane zostało do podmiotów Kościoła Katolickiego, pozostałe 5.994 tys. zł (7,3%) – do podmiotów pozostałych kościołów i innych związków wyznaniowych.

Spośród podmiotów Kościoła Katolickiego największe jednorazowo kwoty w latach 2021-2023 wypłacono:

- w ramach I filara WPR – Gospodarstwu Rolnemu Braciszewo Archidiecezji Gnieźnieńskiej w województwie wielkopolskim i Gospodarstwu Rolnemu Kwieciszewo Archidiecezji Gnieźnieńskiej w województwie kujawsko-pomorskim – odpowiednio 843 tys. zł i 827,2 tys. zł;

- w ramach PROW 2014-2020 – Parafii Rzymskokatolickiej pod wezwaniem Najświętszej Marii Panny Królowej z Chęcin w województwie świętokrzyskim i Parafii Rzymskokatolickiej pod wezwaniem Świętego Stanisława Biskupa i Męczennika z Modliborzyc w województwie lubelskim – odpowiednio 335 tys. zł i 300 tys. zł;
- w ramach pomocy krajowej – Gospodarstwu Rolnemu Braciszewo Archidiecezji Gnieźnieńskiej w województwie wielkopolskim – 94,3 tys. zł i Parafii Rzymskokatolickiej pod wezwaniem Świętego Jana Chrzyciela w Żabowie w województwie zachodniopomorskim – 73,6 tys. zł;
- w ramach wydatków na działania informacyjno-promocyjne – Katolickiemu Radiu Zamość – 112 tys. zł;
- w ramach KPO – na 16 podpisanych umów wypłacono Rzymskokatolickiej Parafii Świętego Jana Ewangelisty w Nowym Kawkowie i siedmiu Caritasom Diecezjalnym po 1.000 tys. zł oraz Parafii Rzymskokatolickiej pod wezwaniem Świętego Brata Alberta – 154,8 tys. zł.

Spośród podmiotów pozostałych kościołów i innych związków wyznaniowych największe jednorazowo kwoty w latach 2021-2023 wypłacono:

- w ramach I filara WPR – Parafii Prawosławnej pod wezwaniem Świętego Mikołaja w Zabłociu w województwie lubelskim – 49,2 tys. zł i Kościołowi Ewangelicko-Methodystycznemu w Rzeczypospolitej Polskiej w Starych Juchach w województwie warmińsko-mazurskim – 47,6 tys. zł;
- w ramach PROW 2014-2020 – Klasztorowi pod wezwaniem Świętego Dymitra Sołuńskiego w województwie podlaskim – 260 tys. zł i Kościołowi Ewangelicko-Methodystycznemu w Rzeczypospolitej Polskiej w Starych Juchach w województwie warmińsko-mazurskim – 200 tys. zł;
- w ramach pomocy krajowej – Parafii Prawosławnej pod wezwaniem Podwyższenia Krzyża Pańskiego w Horostycie w województwie lubelskim – 6,4 tys. zł i Parafii Prawosławnej pod wezwaniem Świętych Kosmy i Damiana w województwie podlaskim – 4,6 tys. zł.
- w ramach wydatków na funkcjonowanie jednostki i KPO nie zrealizowano wydatków na rzecz podmiotów pozostałych kościołów i innych związków wyznaniowych w badanym okresie.

(akta kontroli str. 3-28, 35-87, 141-154, 192-209, 227-229)

Saldo należności (łącznie należność główna, odsetki oraz koszty) dla kościołów i innych związków wyznaniowych wyniosło: na koniec roku 2021 – 7,9 tys. zł, na koniec roku 2022 – 781,8 tys. zł a na koniec roku 2023 – 634,5 tys. zł. Dyrektor Departamentu Zarządzania Należnościami w ARiMR wyjaśniła, że tak istotny wzrost należności w roku 2022 w stosunku do 2021 r. (o 9,9 tys. %) wynikał z rejestracji w 2022 r. 35 spraw na łączną kwotę 780,8 tys. zł beneficjenta – Prawosławnego Ośrodka Miłosierdzia Diecezji Przemysko-Garlickiej „ELEOS” dotyczących nałożonej kary z tytułu wykorzystania owoców i warzyw nieprzeznaczonych do sprzedaży na cele niezgodne z przeznaczeniem.

(akta kontroli str. 29-34, 230-232)

W latach 2021-2023 nie wystąpiły umorzenia ani odroczenia należności dla kościołów i innych związków wyznaniowych. Dokonano natomiast rozłożenia należności trzech podmiotów na raty w następujący sposób:

- Prawosławny Ośrodek Miłosierdzia Diecezji Przemysko-Garlickiej „ELEOS” – spłata kary pieniężnej w kwocie 780,3 tys. zł z tytułu wykorzystania owoców i warzyw nieprzeznaczonych do sprzedaży na cele niezgodne z przeznaczeniem, rozłożona została na 20 równych rat kwartalnych; wszystkie raty spłacane były zgodnie

z harmonogramem; termin płatności ostatniej raty przypada na dzień 30 września 2027 r.;

- Herakhandi Samadż Ruch Świadomości Babadzi – spłata należności w kwocie 10,5 tys. zł wynikająca z nienależnie pobranych płatności w ramach działania rolnictwo ekologiczne (PROW 2014-2020) rozłożona została na cztery równe raty roczne, płatne do 30 czerwca każdego roku, począwszy od roku 2024; pierwsza rata została uregulowana w całości, w terminie wynikającym z harmonogramu;
- Kościół Ewangelicko-Metodystyczny Dąbrówno – spłata nienależnie pobranych płatności przyznanych w ramach wsparcia bezpośredniego w kwocie 5,7 tys. zł rozłożona została na trzy raty roczne; raty zostały spłacone w całości.

(akta kontroli str. 29-34, 129-140)

Szczegółowemu badaniu poddano po dwa największe wydatki zrealizowane w ramach działań informacyjno-promocyjnych i w ramach pomocy krajowej.

W ramach działań informacyjno-promocyjnych (realizowanych w ramach kosztów funkcjonowania Agencji) zbadano dwa wydatki na Katolickie Radio Zamość w łącznej kwocie 209,8 tys. zł – jeden zrealizowany w 2021 r. (97,8 tys. zł, tj. 92% wszystkich wydatków na działania informacyjno-promocyjne na rzecz kościołów i innych związków wyznaniowych w 2021 r.), drugi zrealizowany w 2022 r. (112 tys. zł, tj. 60,4% wszystkich wydatków poniesionych na działania informacyjno-promocyjne na rzecz kościołów i innych związków wyznaniowych w 2022 r.). Oba wydatki stanowiły 50,6% wydatków zrealizowanych dla kościołów i innych związków wyznaniowych na działania informacyjno-promocyjne (realizowane w ramach kosztów funkcjonowania) w badanym okresie.

Wydatki zrealizowane zostały na zakup od Katolickiego Radia Zamość czasu antenowego na emisję audycji o działaniach prowadzonych przez ARiMR w rozgłośniach regionalnych. Zrealizowano je zgodnie z art. 11 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych⁴, który stanowi, że przepisów ustawy nie stosuje się do zamówień lub konkursów, których przedmiotem jest m.in. zakup czasu antenowego lub audycji od dostawców audiowizualnych lub radiowych usług medialnych. Oba zbadane wydatki poniesione zostały zgodnie z regulacjami wewnętrznymi i przepisami prawa obowiązującymi w roku, kiedy wskazane wydatki zostały zrealizowane.

(akta kontroli str. 94-95, 103-113, 210-226, 233-234)

Powyższe wydatki zostały zrealizowane przez zamieszczenie informacji o działaniach prowadzonych przez ARiMR w 17 radiowych rozgłośniach regionalnych skupionych wokół Katolickiego Radia Zamość. Informacje te adresowane były do rolników lub potencjalnych beneficjentów. Tygodniowa słuchalność 17 radiowych rozgłośni regionalnych wynosiła 2,7 mln słuchaczy. Zatem koszt emisji przypadający na jednego słuchacza tygodniowo wyniósł 0,0036 zł w 2021 r. i 0,0038 zł w 2022 r.

Biuro Prasowe co roku planując działania informacyjne bądź dokonując ich oceny korzystało z corocznych badań opinii społecznej, które były prowadzone na zlecenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, ARiMR, Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa oraz Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, np.:

- w 2021 r. informacje zamieszczane w prasie dobrze i bardzo dobrze oceniło 44,2% badanych mieszkańców obszarów wiejskich, a źle i bardzo źle 5,4%, natomiast informacje zamieszczane w radiu dobrze i bardzo dobrze oceniło 40,6% badanych mieszkańców obszarów wiejskich, a źle i bardzo źle – 6,5%,
- w 2022 r. informacje zamieszczane w prasie dobrze i bardzo dobrze oceniło 69,1% badanych rolników, a źle i bardzo źle – 7,7%, natomiast informacje zamieszczane

⁴ Dz. U. z 2024 r. poz. 1320.

w radiu dobrze i bardzo dobrze oceniło 59,4% badanych rolników, a źle i bardzo źle 14,1%;

- w 2023 r. informacje zamieszczane ogólnie w mediach (w tym prasie czy radiu) dobrze i bardzo dobrze oceniło 59,2% badanych rolników, a źle i bardzo źle – 4%.

(akta kontroli str. 188-191)

W ramach pomocy krajowej zbadano dwa wydatki w łącznej kwocie 167,9 tys. zł.

Wydatek w kwocie 94,3 tys. zł na rzecz Gospodarstwa Rolnego Braciszewo Archidiecezji Gnieźnieńskiej poniesiony został w 2022 r. i stanowił 22,7% wszystkich wydatków na pomoc krajową dla kościołów i innych związków wyznaniowych w tym roku. Wydatek ten został zrealizowany na podstawie §13zp rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 stycznia 2015 r., tj. wsparcie dla producenta rolnego, w którego gospodarstwie rolnym powstały szkody w uprawach rolnych spowodowane wystąpieniem w 2021 r. gradu, deszczu nawalnego, ujemnych skutków przezimowania, przymrozków wiosennych, powodzi, huraganu, pioruna, obsunięcia się ziemi, lawiny lub suszy.

Wydatek w kwocie 73,6 tys. zł zrealizowany został w 2023 r. na rzecz Parafii Rzymskokatolickiej pod wezwaniem Świętego Jana Chrzciciela w Żabowie i stanowił 12,5% wszystkich wydatków na pomoc krajową dla kościołów i innych związków wyznaniowych w tym roku. Wydatek ten został zrealizowany na podstawie §13zw ww. rozporządzenia, tj. wsparcie dla producenta rolnego, który dokonał sprzedaży pszenicy lub gryki podmiotom prowadzącym działalność w zakresie obrotu zboża, skupu lub przetwórstwa zbóż w okresie od dnia 15 kwietnia 2023 r. do dnia 15 lipca 2023 r.

Oba wydatki stanowiły 15,7% wydatków zrealizowanych na pomoc krajową dla kościołów i innych związków wyznaniowych w badanym okresie.

Wnioski o przyznanie płatności w zbadanych sprawach zostały złożone na formularzach opracowanych przez Agencję, decyzje w sprawie przyznania płatności zawierały elementy wymagane art. 107 Kodeksu postępowania administracyjnego z dnia 14 czerwca 1960 r.⁵, a zrealizowane płatności były zgodne z kwotami podanymi w decyzjach.

Gospodarstwo Rolne Braciszewo Archidiecezji Gnieźnieńskiej złożyło wniosek o udzielenie pomocy finansowej na podstawie §13zp powyższego rozporządzenia, w Biurze Powiatowym ARiMR w Gnieźnie 21 czerwca 2022 r., a decyzja przyznająca pomoc finansową wydana została 21 września 2022 r. Zgodnie z przepisami wprowadzającymi pomoc finansową, o którą wnosiło Gospodarstwo Rolne Braciszewo, wnioski można było składać od 16 do 30 czerwca 2022 r. Jednocześnie, zgodnie z §13zp ust. 12 ww. rozporządzenia, w przypadku gdy ze złożonych wniosków wynikało, że zapotrzebowanie na pomoc przekracza łącznie kwotę 450 mln zł, do obliczenia wysokości tej pomocy należało zastosować współczynnik korygujący. Zapis ten obligował Agencję do zweryfikowania złożonych wniosków i obliczenia łącznej kwoty pomocy w celu precyzyjnego ustalenia wysokości współczynnika korygującego. Ze względu na to, że kwota z wniosków o przyznanie pomocy nie przekroczyła 450 mln zł, w dniu 5 września 2022 r. skierowano do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi pismo proponujące ustalenie współczynnika korygującego na poziomie 1,00, co zostało przez Ministra zaakceptowane. P.o. Dyrektora Departamentu Wsparcia Krajowego ARiMR (dalej: DWK ARiMR) wyjaśniła, że od tego dnia możliwe było rozpoczęcie procesu przyznawania pomocy na podstawie § 13zp rozporządzenia RM z dnia 27 stycznia 2015 r., a zatem badana decyzja została wydana 16 dni po spełnieniu zewnętrznych warunków formalnych mających wpływ na postępowanie prowadzone przez ARiMR.

⁵ Dz. U. z 2024 r. poz. 572 (dalej: Kpa).

Parafia Rzymskokatolicka pod wezwaniem Św. Jana Chrzciciela w Żabowie złożyła wniosek o udzielenie pomocy finansowej na podstawie §13zw ww. rozporządzenia w Biurze Powiatu Pyrzyckiego ARiMR 22 czerwca 2023 r., a decyzja przyznająca pomoc finansową wydana została 29 sierpnia 2023 r. Przepisy dotyczące udzielania pomocy finansowej, o którą wносиła Parafia ulegały kolejnym zmianom, które wymagały zgód Komisji Europejskiej na realizację programu w nowym kształcie. Ostateczna zgoda została wydana w dniu 27 lipca 2023 r. P.o. Dyrektora DWK ARiMR wyjaśniła, że od tego dnia możliwe było rozpoczęcie procesu przyznawania pomocy na podstawie §13zw rozporządzenia RM z dnia 27 stycznia 2015 r., co oznaczało, że decyzja przyznająca pomoc dla Parafii, została wydana w terminie 33 dni licząc od daty obowiązywania aktów prawnych będących podstawą realizacji przedmiotowego wsparcia.

(akta kontroli str. 92-93, 96-102, 114-128, 155-176, 233-234)

IV. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Departamentu Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Warszawa, 27 listopada 2024 r.

Kontroler

Katarzyna Wysocka
doradca ekonomiczny

/-/

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Rolnictwa
i Rozwoju Wsi
p.o. Dyrektor
Rafał Ostrowski

/-/

Na podstawie art. 35c ust. 1 ustawy o NIK w tekście wystąpienia pokontrolnego z dnia 27 listopada 2024 r., znak sprawy: KRR.410.5.2.2024, numer i tytuł kontroli: P/24/095 Finansowanie kościołów i innych związków wyznaniowych oraz niektórych związanych z nimi podmiotów przez wybrane jednostki publiczne, kierowanego do Prezesa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa dokonano sprostowania oczywistych omyłek pisarskich na str. 7 poprzez:

1. zastąpienie w wierszu 16 od góry liczby „414,8” liczbą „510,5”,
2. zastąpienie w wierszu 17 od góry liczby „350,3” liczbą „446”,
3. zastąpienie w wierszu 19 od góry liczby „2,8” liczbą „3,4”,
4. zastąpienie w wierszu 23 od góry liczby „106,3” liczbą „138,9” i liczby „2,3” liczbą „3”,
5. zastąpienie w wierszu 26 od góry liczby „185,5” liczbą „219” i liczby „3,6” liczbą „4,3”,
6. zastąpienie w wierszu 29 od góry liczby „123” liczbą „152,6” i liczby „2,4” liczbą „2,9”.

Warszawa, 27 grudnia 2024 r.

Kontroler
Izabela Piotrowska
Główny specjalista kontroli
państwowej
/-/